

МІНІСТЕРСТВО ОХОРОНИ ЗДОРОВ'Я УКРАЇНИ
ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ МЕДИЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ



ГРОМАДСЬКЕ ЗДОРОВ'Я В УКРАЇНІ: ПРОБЛЕМИ ТА СПОСОБИ ЇХ ВИРІШЕННЯ

Томілінські читання

Матеріали VIII науково-практичної конференції
з міжнародною участю

м. Харків, 30 жовтня 2025 року



Харків – 2025

**МІНІСТЕРСТВО ОХОРОНИ ЗДОРОВ'Я УКРАЇНИ
Харківський національний медичний університет**

**ГРОМАДСЬКЕ ЗДОРОВ'Я В УКРАЇНІ:
ПРОБЛЕМИ ТА СПОСОБИ
ЇХ ВИРІШЕННЯ**

Томілінські читання

*Матеріали VIII науково-практичної конференції
з міжнародною участю*

м. Харків, 30 жовтня 2025 року

Харків
ХНМУ
2025

УДК 614(477)(082)
Г 87

Затверджено
Вченою радою ХНМУ.
Протокол № 16 від 27.11.2025 р.

Редакційна колегія: О. А. Наконечна, К. Г. Помогайбо,
В. Г. Нестеренко, К. М. Сокол,
А. А. Подпрядова, Н. М. Мартиненко

Г87 **Громадське здоров'я в Україні: проблеми та способи їх вирішення «Томілінські читання»** : матеріали VIII науково-практичної конференції з міжнародною участю, Харків, 30 жовтня 2025 р. / Ред. кол.: О. А. Наконечна, К. Г. Помогайбо, В. Г. Нестеренко та ін. Харків, 2025. 262 с.
<https://doi.org/10.5281/zenodo.17642172>

УДК 614(477)(082)

© Харківський національний
медичний університет, 2025
© О.А. Наконечна, К.Г. Помогайбо,
В.Г. Нестеренко та ін., 2025

ЗМІСТ

Секція 1.

ІСТОРІЯ МЕДИЦИНИ

Томілін В.Г., Томіліна Т.В. Віктор Павлович Голік. Портрет заслуженого професора. Харківський національний медичний університет. До 80-річчя від дня народження завідувача кафедри ортопедичної стоматології (1996–2014 рр.)	12
Родинський Р.О., Зайцев В.В. Обласна клінічна лікарня імені І. І. Мечникова під час першої світової війни та української революції (1914–1920)	14
Рябокоть Є.М., Рябокоть Р.Є. Аналіз інтеграції дисциплін громадського здоров'я в підготовці лікаря-одонтолога на одонтологічному факультеті (1921–1927 рр.)	16
Романенко А.В. Козацьке здоров'я	18
Рябокоть Є.М., Рябокоть Р.Є. Теми громадського здоров'я у дипломних роботах майбутніх лікарів-одонтологів Харківського державного медичного інституту у 1920–1930-х роках ХХ століття	22
Перцева Ж.М. Діяльність Д. М. Калужного у контексті епідеміологічних викликів ХХ ст.	24
Martynenko N.M., Ozel Zeynep Features of the organization and achievements of military medicine in the Arabic World during the middle ages	28

Секція 2.

ОХОРОНА ЗДОРОВ'Я В УМОВАХ СУЧАСНИХ ВИКЛИКІВ

Лехан В.М. Методологія розробки індикаторів для первинної медико-санітарної допомоги	33
Сердюк О.І., Просоленко Н.В., Парфьонова І.І. Охорона здоров'я в умовах сучасних викликів.....	35
Донік О.М. Сучасні тенденції та перспективи розвитку первинної медичної допомоги в Україні.....	37
Заславський Д.Д., Ейсмунд-Малевич Г.А., Кий-Кокарєва В.Г. Роль волонтерства та громадських організацій у системі охорони здоров'я в умовах війни	39

Бережна А.В., Чумаченко Т.О. Грибкові інфекції та резистентність грибкових патогенів до антифунгальних препаратів як недооцінена проблема сучасної медицини	42
Анісімова І.О., Мельниченко О.А., Шапкін А.С. Передовий досвід Ізраїлю як складова вдосконалення державної політики щодо реабілітації постраждалих від військової агресії	45
Рогова О.Г., Оганезова Г.В., Крупеня В.І. Превентивна реабілітація як перспективний напрям функціонування системи охорони здоров'я	47
Сокол К.М., Акоюян А.А. Жіноче обрізання крізь призму прав людини: медичні та етичні наслідки для громадського здоров'я.....	50
Соколова І.І., Слинько Ю.О. Стоматологічна допомога військовослужбовцям в умовах сьогодення	54
Мякина О.В., Прокоф'єва О.О., Вовк Ю.А. Психологічні особливості сприйняття і подолання стресових ситуацій членами родин військових	56
Медведєва О.М., Трегуб П.О. Виклики системі громадського здоров'я: сказ – інфекція воєнного стану.....	59
Рєвть Н.Ф., Подпрядова А.А. Медико-соціальні особливості охоплення ромського населення вакцинацією в громадах	61
Поступна О.В., Бурма А.П. Виклики та можливості розвитку медичного туризму в Україні для реабілітації військовослужбовців та ветеранів	63
Бойко В.В., Піга А.С. Уламкові ураження цивільного населення під час повномасштабної війни та залученість хірурга до навчання громадськості.....	66
Ромохаібо К.Г., Podpriadova A.A., Nesterenko V.G. Definition of a set of measures to improve the quality of life of young people who have become addicted to smoking, alcohol and drugs	67
Semenov V.V., Kriachkova L.V., Ustymchuk O.V. How often healthcare practitioners monitor cancer risk factors among their patients and how often are they impacted by the same risk factors	69
Orel O.V., Orel M.O. Organization of medical care during hostilities Ukrainian and world experience.....	70

Секція 3.
РОЗБУДОВА СИСТЕМИ ГРОМАДСЬКОГО ЗДОРОВ'Я

Помогайбо К.Г., Овчарова В.С. Організація надання медико-соціальної підтримки ВІЛ-інфікованим як задача громадського здоров'я в Україні	72
Нещенко О.О., Мякина О.В., Сокол К.М. Холістичні практики здорового способу життя у геронтології	74
Помогайбо К.Г., Приходько Н.І. Проблеми імунoproфілактики в умовах воєнного стану: медико-соціальні бар'єри та шляхи подолання.....	78
Жарлінська Р.Г., Зверховська В.Ф., Адамчук О.Ф. Законодавчі новели в регулюванні системи громадського здоров'я України	79
Сергета І.В., Хричків Д.О., Дмитришен П.В. Сучасні профілактичні технології у структурі університетської гігієни сьогодні та їх роль у процесі розбудови ефективної системи громадського здоров'я	81
Яременко А.В., Орел М.О. Телемедицина: можливості та ризики	83
Podpriadova A.A. Mental health of the population as a priority of public health	86
Palamar B.I., Bibyk I.G., Makhniuk V.M. Integration of basic Public Health functions (EPHF) into the National Policy of Ukraine: architecture, indicators, management	88
Yaremenko A.V., Orel M.O. Vaccination and immunization in the public health system strategies, coverage problems, public confidence.....	92

Секція 4.
ДОКАЗОВА МЕДИЦИНА,
СУЧАСНА ЕПІДЕМІОЛОГІЯ ТА БІОЛОГІЧНА СТАТИСТИКА

Нізяєва В.В., Чумаченко Т.О., Бугасенко Н.С. Вплив криз на динаміку випадків ІПСШ серед підлітків в Україні у 2015–2024 рр.	94
Ромогайбо К.Г., Belkhadri Othman Comparative characteristics of empirical and experimental studies in medicine with clinical examples.....	96
Данько Ю.С., Ячменьова Е.С., Орловська К.В. Молекулярна епідеміологія мітохондріальної кардіоміопатії: пошук серед мітохондріальних та ядерних генів.....	98

Ромохаібо К.Г., Ait Bahadou Ayub Randomized trials, as most reliable approaches to evaluate the efficacy and safety of medical interventions	100
Монакова О.С., Харченко Л.В., Ярош Д.В. Фактори, що впливають на відмову від вакцинації: аналіз причин та стратегії подолання	102
Ромохаібо К.Г., Chenchui Han Methodology of scientific research in medicine. Key aspects	105
Orel O.V., Orel M.O. Modern approaches of evidence-based medicine to early detection and prevention of complications of pregnancy possibility of obstetric practice	106
Ромохаібо К.Г., Razzak Haider Saad Application of ROC analysis to evaluate the results of scientific research in medicine	108
Yaremenko A.V., Orel M.O. Problems of evidence-based medicine in Ukraine: analysis of major obstacles and capabilities.....	109
Ромохаібо К.Г., Ahmed Khatim Systems analysis and meta-analysis in evidence-based medicine.....	111

Секція 5. ОРГАНІЗАЦІЯ ОХОРОНИ ЗДОРОВ'Я

Аніщенко М.А., Усенко С.Г. Зміст поняття «реабілітація» згідно чинного законодавства України: контроверсійність та перспективність поглядів.....	113
Єленський В.Ю. Аденція як медико-соціальна проблема на фоні стану ортопедичної допомоги в Україні.....	115
Мельник В.О. Інтеграція офтальмологічних послуг в систему первинної медичної допомоги для хворих на глаукому	118
Бобкович К.О. Статистичний аналіз динаміки надання послуг первинної медичної допомоги в умовах воєнного стану.....	120
Орлова А.Є., Кивлюк О.В., Григоров М.М., Нестеренко В.Г. Медико-соціальне забезпечення осіб літнього віку.....	122
Пекельна А.О., Леонтьєва Л.В. Сучасна роль лабораторної діагностики в системі громадського здоров'я	125

Краснікова А.М. Організація надання домедичної допомоги в умовах повномасштабного вторгнення.....	126
Ромогайбо К.Г., Подприядова А.А., Sokol К.М. Medical and social aspects of diseases that are priorities for the healthcare system in the world and in Ukraine	127
Sokol К.М., Kupina O.V., Olkhovska A.B. Organizational aspects of accessibility of medical and pharmaceutical care for hypertensive disease in Ukraine.....	130
Mishchenko M.M., Mishchenko O.M. Brain strokes: current trends, diagnosis, treatment, and rehabilitation	134

Секція 6.

МЕДИКО-СОЦІАЛЬНІ ТА ЕКОЛОГІЧНІ ДЕТЕРМІНАНТИ ЗДОРОВ'Я, ПРОФІЛАКТИЧНІ СТРАТЕГІЇ

Кузнецова М.О., Помогайбо К.Г. Ознаки залежності від мобільних телефонів серед здобувачів Харківського національного медичного університету	137
Приходько Н.І., Помогайбо К.Г. Інтеграція громад у процеси формування здорового способу життя.....	138
Усенко С.Г., Рязанова О.А. Аналіз показників захворюваності на рак молочної залози в Харківській області: динаміка та сучасний стан.....	140
Масікевич А.Ю., Жуковський О.М., Забродський І.С. Сучасні виклики екологічної безпеки Буковинських Карпат	141
Мякина О.В., Нещенко О.О., Ващук М.А. Підтримка здоров'я і якісного життя літніх людей: існуючі програми та ініціативи	144
Мартиненко Н.М., Григоров М.М., Григоров М.С. Функції та можливості застосування бібліотерапії	148
Бордюжевська Л.В., Подприядова А.А. Стрес як чинник омолодження інсультів в Україні.....	153
Шанигін А.В., Бабієнко В.В., Талалаєв К.О. Економіка змін клімату: тематичні дослідження та найкращі практики в охороні здоров'я	155
Мякина О.В., Нещенко О.О. Здоровий спосіб життя як джерело здоров'я: трактування та складові.....	157
Ричкова Ю.П., Трегуб П.О. Медико-соціальні особливості психологічного сприйняття діагнозу ВІЛ-інфекція у пацієнтів, які отримують антиретровірусну терапію	160

АНАЛІЗ ПОКАЗНИКІВ ЗАХВОРЮВАНOSTІ НА РАК МОЛОЧНОЇ ЗАЛОЗИ В ХАРКІВСЬКІЙ ОБЛАСТІ: ДИНАМІКА ТА СУЧАСНИЙ СТАН

Усенко С.Г., Рязанова О.А.

Харківський національний медичний університет, м. Харків, Україна

Рак молочної залози (РМЗ) найпоширеніша онкологічна патологія серед жінок не лише України, й світу. За даними ВООЗ, щороку у світі виявляють понад 2,3 млн нових випадків цієї недуги. В Україні РМЗ посідає перше місце серед усіх злоякісних новоутворень у жінок, в Харківській області ця проблема є особливо актуальною. Соціально-економічні виклики, військові дії в державі, зменшення доступу до медичних послуг та стресові фактори посилюють ризики пізнього виявлення та ускладнюють лікування. Проблема потребує не лише медичного, але й суспільного усвідомлення.

Медицина сьогодні немає чітких рекомендацій, як можна застерігатися від цієї хвороби. Але кожна жінка повинна знати фактори, які можуть сприяти розвитку РМЗ. Фактори ризику розвитку раку молочної залози включають:

1. Стать і вік. Ймовірність захворювання у жінок різко зростає після 40 років і стає максимальною до 65 років.

2. Генетична схильність. Наявність випадків захворювання на РМЗ у родині.

3. Гормональні особливості. Раннє настання менструації (до 12 років), також настання менопаузи (після 55 років) підвищує ризик РМЗ у 2 рази.

4. Фактори способу життя. Нездорове харчування (зокрема, надмірне споживання жирів, високообробленої їжі), відсутність фізичної активності, часте вживання алкоголю, куріння.

5. Наявність додаткових захворювань та провокуючих факторів. Гінекологічні захворювання, цукровий діабет, гіпотиреоз, наявність доброякісних новоутворень молочної залози.

Також слід враховувати побутові чинники, екологічні умови, стрес та психоемоційне виснаження.

Захворювання на рак молочної залози в Харківській області залишається серйозною медико-соціальною проблемою, що вимагає комплексного підходу до її вирішення.

Аналіз основних показників здоров'я населення та діяльності закладів охорони здоров'я Харківської області за 2023–2024 рр. показав, що кількість нових випадків захворюваності серед жінок у 2023 році становила 543 на 100 тис. населення (що складає 21,02 % у структурі первинної захворюваності), тоді як у 2024 році цей показник знизився до 20,9 %, абсолютна кількість нових випадків становила 519. Проте це зниження, на наш погляд, пов'язане не зі зменшенням рівня захворюваності, зі скороченням чисельності населення (зокрема жінок) та/або несвоєчасним зверненням до лікарів.

Контингент пацієнтів зі злоякісними новоутвореннями молочної залози у 2023 році становив 154 367 осіб, що відповідає 597,56 на 100 тис. населення, у 2024 році – 160 380 осіб, що становить 620,8 на 100 тис. населення.

Щодо пацієнтів, яким уперше встановлено діагноз злоякісного новоутворення IV стадії, у 2023 році було виявлено 101 випадок (18,8 на 100 тис. населення), у 2024 році – лише 76 випадків (14,5 на 100 тис. населення).

Питома вага хворих на рак молочної залози, які прожили менше одного року з моменту встановлення діагнозу, становила: у 2023 році – 3 випадки (1,3 на 100 тис. населення), у 2024 році – 11 випадків (2,0 на 100 тис. населення).

Аналіз показників смертності населення від раку молочної залози виявив: у 2023 році було зареєстровано 67 випадків (2,6 на 100 тис. населення), у 2024 році – 52 випадки (2,01 на 100 тис. населення).

Зафіксовано стрімке зростання показників виявлення злоякісних новоутворень. На наш погляд, така статистика може вказувати на недостатню обізнаність населення, зокрема жінок, щодо обстеження, також на брак інформації про методи своєчасного обстеження.

До цих методів належать: клінічний огляд та самообстеження молочних залоз; мамографія – як основний метод скринінгу для жінок після 40 років; УЗД молочних залоз, що дозволяє виявляти пухлини у молодших жінок; біопсія та імуногістохімічне дослідження, які визначають тип пухлини та чутливість до терапії; магнітно-резонансна томографія – для уточнення стадії та поширення процесу.

Крім того, таке зростання нових випадків захворювань може бути пов'язане з бойовими діями, також, як наслідок, із погіршенням екологічної та техногенної ситуації, що сприяє зростанню показників онкологічних захворювань.

Таким чином, шляхи вирішення проблеми включають: *розширення програм скринінгу* – запровадження безкоштовних мамографічних обстежень для жінок старше 40 років; *освітні кампанії* – популяризація самообстеження та регулярних оглядів; *розвиток телемедицини*, який дозволяє проводити консультування пацієнтів із віддалених районів області; *впровадження психологічної допомоги* – створення при онкологічних центрах служб підтримки пацієнтів та їхніх родин; *підвищення кваліфікації лікарів* – організація тренінгів та обміну досвідом з європейськими клініками тощо.

Література:

1. Довідник «Основні показники здоров'я населення та діяльність закладів охорони здоров'я Харківської області за 2024–2024 рр.». URL: <https://kharkivoda.gov.ua/news/126751>.

2. Орлова Н. М., Тонковид О. Б., Паламар І. В., Клімас Л. А., Шкондін С.В., Ткач В.С. Медико-статистичний аналіз захворюваності, смерності та своєчасності виявлення раку молочної залози в Україні. *Вісник Вінницького національного медичного університету*, 2024, Т.28, № 1 С. 113–120.

3. Рафальська Я.Д., Косяченко К.Л. Аналіз захворюваності на рак молочної залози в Україні та Місті Києві. *Фармацевтичний журнал*, 2023, Т. 78, № 3. С. 39–47.

4. Електронний інтернет ресурс: <https://kharkivonco.com/pidrozdily/terapevtychni/oblasnyj-tsentr-mamolohii/>

СУЧАСНІ ВИКЛИКИ ЕКОЛОГІЧНОЇ БЕЗПЕКИ БУКОВИНСЬКИХ КАРПАТ

Масікевич А.Ю., Жуковський О.М., Забродський І.С.

Буковинський державний медичний університет, м. Чернівці, Україна

Актуальність. Інтенсивна господарська діяльність у гірських районах Українських Карпат загострила екологічну ситуацію, що загрожує природному